

Na dit hoofdstuk kun je:

- in de basis uitleggen wat een Integraal Veiligheidskundige (IVK'er) in de praktijk doet;
- uitleggen wat het begrip veiligheid in de historische basis betekende;
- voorbeelden geven van hoe het begrip veiligheid over de loop van jaren van betekenis is veranderd;
- het onderscheid tussen rampen, crises, terrorisme, openbare-ordeverstoringen en strafzaken maken en hier verschillende voorbeelden van geven;
- het verschil tussen objectieve en subjectieve veiligheid uitleggen en dit onderscheid toepassen;
- het verschil tussen fysieke en sociale veiligheid uitleggen en dit onderscheid toepassen;
- uitleggen wat het begrip integraal betekent en waarom integrale veiligheidskunde van belang is;
- je eerste voorkeur voor een verdere richting in de brede wereld van veiligheid onderbouwen.

1.1 Introductie

Dit boek is het basisboek voor integraal veiligheidskundigen. Deze professionals noemen we afgekort IVK'ers. Zij houden zich in hun dagelijks werk bezig met veiligheid. Maar waar zijn ze dan de hele dag mee bezig? Dat is niet eenvoudig te zeggen, want naast dat IVK'ers in verschillende werkgebieden actief zijn, is het begrip 'veiligheid' lastig te omschrijven. Een eerste, algemene omschrijving van een begrip is in een woordenboek te vinden.¹ De Van Dale omschrijft veiligheid als 'het veilig-zijn: iets in veiligheid brengen'. Maar hier kun je nog veel verschillende kanten mee uit. Dan hebben we het ook nog eens over 'integrale' veiligheid, waarbij de term 'integraal' duidt op het 'geheel' van iets. Het doel van dit eerste hoofdstuk is om je beter bekend te maken met beide begrippen, zodat je meer zicht krijgt op het domein waarin de IVK'er zich beweegt.

De samenleving verandert continu en de betekenis van het woord ‘veiligheid’ verandert hierdoor mee. Wat wij bijvoorbeeld 25 jaar geleden als samenleving onder veiligheid verstonden, was anders dan nu. Wie had in 1995 kunnen voorzien dat wij anno nu onder veiligheid ook fenomenen als cybercriminaliteit scharen? En dat tijdens de wereldwijde coronapandemie (Covid-19) de manier waarop mensen normaal gesproken met elkaar omgingen in korte tijd als een veiligheidsprobleem werd gezien? En wat dacht je van de veranderde politieke verhoudingen op het wereldtoneel? Of de wereld van de georganiseerde misdaad die zich om de zoveel tijd in alle hevigheid in een grote stad als Amsterdam vertoont?

Het begrip veiligheid is net als de samenleving dus altijd in beweging. Mede daarom is veiligheid lastig te omschrijven. Iedereen begrijpt wel wat het inhoudt, maar wat het exact betekent, is moeilijk te zeggen en daarom kan zo’n beetje alles er op enig moment wel in worden meegenomen (Boutellier 2005). Wat is veiligheid voor jou? Het is blijkbaar aantrekkelijk om allerlei problemen door de bril van veiligheid te bekijken. Dat is wel begrijpelijk, omdat veiligheid nu eenmaal een cruciaal onderdeel van het leven is. Dat geldt voor ieder individu op zich, maar ook voor de nationale en internationale samenleving. De psycholoog Abraham Maslow (1908-1970) stelde al in 1943 dat ieder individu een zekere basis van veiligheid moet hebben om toe te komen aan vriendschappen, relaties, creativiteit en studeren. Alleen kunnen ademen en over voldoende voedsel en drinken beschikken zijn volgens hem nog belangrijker dan de veiligheid van het individu. Zonder een veilige omgeving – in de brede zin van een veilige samenleving en in de smalle zin van een veilige plek om onbedreigd te kunnen zitten – zou jij volgens Maslow dus niet eens dit boek kunnen lezen. Zo cruciaal is veiligheid in ons dagelijks leven. Voordat we in het volgende hoofdstuk gaan verkennen wat integraal veiligheidskundigen *doen*, willen we je eerst verder kennis laten maken met de verschillende kanten van het begrip ‘veiligheid’. We beginnen bij de betekenis van het begrip door de eeuwen heen.

1.2 ‘Veiligheid’ door de eeuwen heen

Dat jij in deze tijd een boek over veiligheid leest, is geen toeval. Veiligheid is een maatschappelijk zwaartepunt in onze tijd. Veiligheid is altijd van belang geweest, maar krijgt de laatste jaren sterke politieke aandacht. In de afgelopen dertig jaar is de samenleving zich steeds drukker gaan maken over veiligheid: op lokaal niveau worden steeds meer issues waar de burgemeester mee te maken krijgt, gelabeld als ‘lokaal veiligheidsprobleem’ (Prins 2014). Maar

ook op landelijk niveau spelen veel veiligheidsvraagstukken, zoals terrorisme, cybercrime en de veiligheid van de energietransitie. Dat duidt erop dat veiligheid een centrale plek is gaan innemen in het denken over onze samenleving. Het Sociaal en Cultureel Planbureau² vraagt in het Continu Onderzoek Burgerperspectieven aan een afspiegeling van inwoners van Nederland waar zij vinden dat de overheid meer en minder geld aan moet uitgeven. Veiligheid staat al enige jaren stevast in de top vijf van thema's waaraan volgens Nederlandse burgers meer geld moet worden uitgegeven (De Ridder e.a. 2019). Tegelijkertijd zien we dat 'veiligheid' door de eeuwen heen altijd actueel is geweest en belangrijk is gevonden, maar ook dat het begrip door de tijd heen wel is veranderd (zie tabel 1.1).

Tabel 1.1 Historisch relevante begrippen voor 'veiligheid' en hun betekenis volgens Spithoven (2020, p. 3)

Tijd	Taal	Begrip	Betekenis
Romeinse tijd	Latijn	Securitas	Duurzaamheid en rust op basis van de staatsmacht
Middeleeuwen	Nederlands	Veilich	Trouw, dierbaar en vriendelijk
	Duits	Velich	
	Fries	Felig	
	Duits	Sicherheit	Bestendigheid, zekerheid en integriteit van lijf en goed
	Nederlands	Seker	Zonder zorg, onbezorgd, betrouwbaar, vrij van schuld en straf
	Latijn	Securus	Vrij van geweld, bescherming van leven, lijf, leden en eigendommen
		Securitas	

Het is onduidelijk wanneer mensen zijn begonnen om het begrip 'veiligheid' te gebruiken. De wortels van het begrip veiligheid lijken ons terug te voeren tot de middeleeuwen (ca. 500-1500 na Christus) en zelfs de Romeinse tijd (753 voor Christus tot 476 na Christus). In de historische kern kwam 'veiligheid' ongeveer neer op een '(...) duurzame rust op basis van trouw, liefde en vriendelijkheid waarbij een onbezorgd en vrij leven met bescherming van lijf en bezit werd gegarandeerd door een ook zelf begrensde overheid' (Spithoven 2020, p. 3). We leggen de onderdelen van deze betekenis stapsgewijs aan je uit:

1. Een duurzame rust ...

Het ging bij de historische betekenis van 'veiligheid' niet om het eenmalig creëren van één rustig moment in de permanente chaos, maar om deze rust aanhoudend en vanzelfsprekend te laten zijn. Wetten, regels en overheden die

deze opstellen en handhaven, beschermen mensen en hun bezittingen tegen kwaadwillenden. Deze duurzame rust was het antwoord op wat filosofen als Thomas Hobbes (1588-1679) de *oorlog van allen tegen allen* noemden. In deze veronderstelde³ ‘oerstaat’ was ieder mens op zichzelf aangewezen en gold het recht van de sterkste.

2. ... op basis van trouw, liefde en vriendelijkheid ...

Veiligheid heeft in de oorsprong naast een natuurlijke oorsprong in de vorm van storm, onweer en overstroming dus ook sterk met menselijk gedrag te maken. Als er geen wetteloosheid heerst – daar zagen overheden ook in de Romeinse tijd en middeleeuwen al in meer of mindere mate op toe – hoeven mensen niet om alles te strijden. Iedereen kan zich ten opzichte van elkaar *relaxter* opstellen. Maar dit betekent ook dat mensen zichzelf moeten beheersen. Onderzoek van de socioloog Norbert Elias (1897-1990) toont op basis van historische gedragsvoorschriften aan, dat mensen in de periode 1000 tot 1900 steeds netter gedrag van elkaar zijn gaan verwachten in de onderlinge omgang. De sociale lat is over de tijd steeds hoger komen te liggen.

3. ... waarbij een onbezorgd en vrij leven ...

In de veronderstelde ‘oerstaat’, voor de Romeinse tijd en het sociaal contract,⁴ was iedere burger in principe vrij om te doen wat hij of zij wilde. In werkelijkheid bestond er zoiets als een sociale orde: vrijheid bestond alleen bij de gratie van de toen geldende wetten, normen en waarden van de meer of minder vastgestelde leefgemeenschappen waarin men leefde. Met de komst van overheden hoefde men zich steeds minder zorgen te maken over onderdrukking door andere groepen burgers, waarmee er meer rust ontstond in het leven van mensen en zich gemeenschappen ontwikkelden.

4. ... met bescherming van lijf en bezit werd gegarandeerd ...

Diefstal moest in de Romeinse tijd met twee maal de waarde van het gestolene worden vergoed aan het slachtoffer. De overheden van die tijden hadden gemeen dat zij erop toezagen dat iedere burger zich beheerste en een ander niet zomaar wat aandeed of iets van een ander stal. Werde een dief op heterdaad betrapt, dan gold dat er zelfs vier maal de waarde van het gestolen goed moest worden vergoed. In de daaropvolgende middeleeuwen werd er met veel hardere hand gehandhaafd. In sommige steden eindigden overtreders aan de publieke schandpaal en werden dieven opgehangen, omdat zij door hun stiekeme daad met een ontierende straf moesten worden aangepakt om de regel ‘stelen mag niet’ er bij de gemeenschap goed in te peperen. Naast toezicht op bescherming van het leven van mensen zagen overheden dus ook toe op de bescherming van de eigendommen van mensen.

5. ... door een ook zelf begrensde overheid.

Na de heftige straffen uit de periode van de middeleeuwen konden overheden steeds minder zomaar doen wat zij nodig vonden. Burgers werden door middel van wetten en regels beter beschermd tegen willekeur door de machtige overheid. De macht van overheden werd zelfs opgedeeld om een meer stabiele overheid te krijgen. In de Trias Politica, die wordt toegeschreven aan de Franse filosoof Montesquieu, houden de wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende machten van overheden elkaar in evenwicht en zien zij toe op elkaars handelen. Een rechter toetst aan de hand van de door volksvertegenwoordigers gemaakte wetten of de politie bijvoorbeeld wel rechtvaardig heeft opgetreden.

Zo zie je dat de veiligheid van een samenleving van oudsher sterk is verbonden met de beschermende rol van de overheid. Veiligheid betekent kortweg '(...) dat mensen effectief beschermd zijn tegen (...) de aantasting van hun lichamelijke en geestelijke integriteit' (Stol 2016, p. 39). Daarbij zagen we al dat we steeds meer onder de noemer veiligheid zijn gaan brengen, 'van problemen die variëren van hondenpoep tot terrorisme en van asociaal gedrag tot georganiseerde misdaad' (Boers, Van Steden & Boutellier 2008, p. 36). Daarom rijst regelmatig de vraag of we niet te veel bescherming van de overheid verwachten en wordt er steeds meer gewezen naar maatschappelijke organisaties en burgers en hun eigen verantwoordelijkheid voor een veilige samenleving.

1.3 Een recente geschiedenis van onveiligheid⁵

Na deze tijdreis door het verre verleden kijken we naar incidenten en crises van na de Tweede Wereldoorlog tot en met 2020 (tabel 1.2). We krijgen zo een eerste indruk van de manier waarop de overheid in onze tijd is omgesprongen met vormen van onveiligheid. Ook zien we dat door grote en kleine incidenten het denken over wat veiligheid precies betekent continu verandert. We delen de incidenten en crises op in vijf categorieën: (I) rampen en crises in Nederland; (II) rampen en crises in het buitenland; (III) terrorisme; (IV) openbare-ordeverstoringen en (V) opmerkelijke strafzaken.

- I. Onder *ramp* verstaan we op basis van artikel 1 van de Wet Veiligheidsregio's 'een zwaar ongeval of andere gebeurtenis waarbij het leven en de gezondheid van vele personen, het milieu of grote materiële belangen in ernstige mate zijn geschaad of worden bedreigd waarbij een gecoördineerde inzet van diensten of organisaties van verschillende disciplines vereist is om de dreiging weg te nemen of de schadelijke gevolgen te beperken'.

- II. De term *crisis* doelt volgens van Duin (2016) op het effect van een ramp. Daarbij gaat het in navolging van Rosenthal (1984, p. 25) om ‘een ernstige bedreiging van basisstructuren of van fundamentele waarden en normen van een sociaal systeem, welke bij geringe beslissingstijd en bij hoge mate van tijdsdruk noopt tot het nemen van kritieke beslissingen’.
- III. Met *terrorisme* bedoelen we ‘(...) het plegen van aanslagen, of dreigen daarmee met als doel angst en onrust te genereren om zo politieke doelen te behalen’ (Bakker 2016, p. 370).
- IV. *Openbare-ordeverstoringen* zijn moeilijk objectief te definiëren. Ze hebben volgens Mein (2016) betrekking op verstoring van het reguliere verloop van het leven in een lokale gemeenschap. Het is echter formeel aan de burgemeester om te beoordelen of de openbare orde wordt verstoord en of er moet worden opgetreden.
- V. Met *strafzaken met sterke publieke verontwaardiging* bedoelen we strafzaken die al dan niet in combinatie met een hoge mate van media-aandacht tot sterke maatschappelijke verontwaardiging hebben geleid.

Tabel 1.2 Historisch overzicht van een selectie aan rampen, crises, terrorisme, openbare-ordeverstoringen en opvallende strafzaken

	Rampen en crises in Nederland	Rampen en crises in het buitenland ⁶	Terrorisme	Openbare-ordeverstoringen	Strafzaken met sterke publieke verontwaardiging
1945-1950	Na WOII Vele dodelijke slachtoffers als gevolg van het ruimen van achtergebleven munitie <u>1947</u> Mijnramp in Staatsmijn Brunssum	<u>1948</u> Vliegtuigramp Schotland <u>1949</u> Vlieggrampen Bari & Bombay			
1951-1960	<u>1953</u> Watersnoodramp <u>1960</u> Planta-af-faire: eerste Nederlandse voedselschandaal	<u>1952</u> Vliegramp Frankfurt <u>1957</u> Vliegramp Nieuw-Guinea <u>1958</u> Vliegramp Atlantische Oceaan			<u>1960</u> Baarnse moordzaak

	Rampen en crises in Nederland	Rampen en crises in het buitenland ⁶	Terrorisme	Openbare-ordeverstoringen	Strafzaken met sterke publieke verontwaardiging
1961-1970	<u>1961</u> Ontdekking misvormingen van baby's door geneesmiddel Softenon <u>1962</u> Treinramp Harmelen		<u>1970</u> Molukse gijzeling	<u>1963</u> Boerenopstand Hollandscheveld <u>1966</u> Rellen huwelijk prinses Beatrix <u>1969</u> Maagdenhuis-bezetting	
1971-1980	<u>1971</u> Brand Hotel Eindhoven <u>1972</u> Verkeersramp Prinsenbeek <u>1975</u> Chemische Explosie DSM Geleen <u>1976</u> Treinramp Schiedam <u>1977</u> Brand Hotel Polen	<u>1974</u> Chemische explosie Flixborough <u>1976</u> Chemische ramp Sevezo <u>1977</u> Vlieg-ramp Tenerife <u>1978</u> LPG-explosie camping Los Alfaques <u>1979</u> Nucleaire ramp Three Mile Island (VS)	<u>1973</u> Gijzeling Franse ambassade <u>1975</u> Molukse gijzeling <u>1977</u> Molukse gijzeling <u>1978</u> Molukse gijzeling <u>1980</u> RaRa-aanslagen	<u>1972</u> Etnische rellen Rotterdam <u>1974</u> Nieuwmarkt-rellen Amsterdam <u>1980</u> Krakersrellen & Kroningsrellen Amsterdam	
1981-1990	<u>1983</u> Brand Casa Rosso Amsterdam	<u>1984</u> Gif-ramp Bhopal & LPG-explosie Mexico <u>1986</u> Kernramp Tsjernobil & Chemische ramp Bazel <u>1987</u> Scheepsramp Zeebrugge (BE) <u>1988</u> Explosie boorplatform Piper Alpha <u>1989</u> Scheepsramp Algerije <u>1989</u> Vlieg-ramp Paramaribo	<u>Tot 1990</u> Verschillende IRA- en ETA-aanslagen	<u>1981</u> Krakersrellen Nijmegen <u>1990</u> Krakersrellen Groningen	<u>1983</u> Ontvoering Freddy Heineken

	Rampen en crises in Nederland	Rampen en crises in het buitenland ⁶	Terrorisme	Openbare-ordeverstoringen	Strafzaken met sterke publieke verontwaardiging
1991-2000	<u>1992</u> Cindu-ramp Uithoorn <u>1992</u> Bijlmer- vliegramp <u>1992</u> Treinramp Hoofddorp <u>1993</u> Over- stromingen <u>1995</u> Over- stromingen <u>1996</u> Dakota & Hercules vliegramp <u>1999</u> Legionella- uitbraak <u>2000</u> Vuurwer- kramp Enschede	<u>1992</u> Vliegramp Faro <u>1999</u> Aardbeving Turkije		<u>1993</u> Jongeren- demonstratie Den Haag <u>1997</u> Rellen bij Euro- top Amsterdam <u>1998</u> Oosterparkrellen Groningen <u>1999</u> Scholieren- demonstratie & Huldigings- rellen Feyenoord <u>2000</u> Rellen Graafse- wijk Den Bosch (#1)	<u>1994</u> Puttense moord- zaak <u>1995</u> Zaak Nicole van den Hurk <u>1997</u> Meindert Tjoelker <u>1998</u> Zaak Nicky Verstappen <u>1999</u> Deventer moord- zaak <u>1999</u> Moord op Marianne Vaatstra <u>2000</u> Schiedammer parkmoord
2001-2010	<u>2001</u> Cafébrand Volendam <u>2005</u> Gevange- nisbrand Schiphol <u>2006</u> Brand ope- ratiekamer ziekenhuis Almelo <u>2009</u> Vliegtuig- crash Turkish Airlines	<u>2004</u> Tsunami, Indische ocean <u>2005</u> Explosie raffi- naderij Texas (VS) <u>2010</u> Vliegramp Tripoli <u>2010</u> Verdrukking bezoekers Loveparade, Duisburg (DE) & Olieramp in de Golf van Mexico	<u>2001</u> Aanslagen WTC en Pen- tagon (VS) <u>2002</u> Moord Pim Fortuyn <u>2004</u> Moord Theo van Gogh & Treinaan- slagen Madrid (ES) <u>2005</u> Bomaan- slagen Lon- den (UK) <u>2009</u> Aanslag Karst T. tijdens Koninginne- dag in Apeldoorn	<u>2005</u> Rellen Graafse- wijk Den Bosch (#2) <u>2007</u> Rellen Ondiep Utrecht <u>2009</u> Strandrellen Hoek van Hol- land	<u>2001</u> Meisje van Nulde <u>2003</u> Hofstadgroep & Lucia de B. <u>2010</u> Amsterdamse Zedenzaak & Benno L. <u>2010</u> Moord op Milly Boele

	Rampen en crises in Nederland	Rampen en crises in het buitenland ⁶	Terrorisme	Openbare-ordeverstoringen	Strafzaken met sterke publieke verontwaardiging
2011-2020	<u>2011</u> Brand Chemie-Pack Moerdijk <u>2014</u> Monster-truck-ongeluk <u>2017</u> Grootschalige ransomware-aanvallen <u>2020</u> Coronacrisis (COVID-19-pandemie)	<u>2011</u> Tsunami en kernramp Fukushima <u>2014</u> Vliegramp MH17 <u>2020</u> Explosie in de haven van Beiroet	<u>2015</u> Aanslag Parijs Charlie Hebdo & Bataclan (FR) <u>2016</u> Aanslag luchthaven Zaventem (BE) <u>2019</u> Tramaanslag Utrecht, 24 Oktoberplein	<u>2012</u> Project X-rellen Haren <u>2015</u> Rellen n.a.v. dood Mitch Henriques <u>2016</u> Verschillende rellen rondom AZC's <u>2020</u> Verschillende rellen rondom de coronacrisis	<u>2014</u> MH17-zaak <u>2019</u> Moord op Derk Wiersum <u>2019</u> Zaken Anne Faber, Savannah Dekker & Romy Nieuwburg <u>2020</u> Zaak Willem Holleeder & Marengo-proces

Tot aan de jaren zestig zien we dat veiligheidsincidenten vooral betrekking hadden op de mijnbouw en vliegrampen. De watersnoodramp van 1953 heeft Nederland daarnaast keihard geconfronteerd met de kwetsbare ligging ten opzichte van het water. Die ramp gaf voor de rijksoverheid de doorslag om het land beter te beschermen tegen overstromingen en dijkdoorbraken door een ‘Deltacommissie’ te installeren. Vanaf de jaren zestig zie je dat het onrustiger wordt in de samenleving. Er komt op grote schaal verzet van burgers tegen de sterke machtspositie van de overheid. De term ‘burgerlijke ongehoorzaamheid’ stamt uit die roerige tijd met veel antiautoritaire rellen die uiteenliepen van activisme naar extremisme. Deze tijd is terugkijkend getypeerd als een tijd van herziening van machtsrelaties (Spierenburg 2013; Kennedy 2007). In de jaren zeventig en tachtig kwam veiligheid meer in een internationale context te staan als gevolg van internationale spanningen in de vorm van verschillende gijzelingen en aanslagen in binnen- en buitenland, zijn er verschillende grote branden, grote incidenten in de industrie, rellen en gijzelingen en doet de georganiseerde misdaad van zich spreken in de vorm van de ontvoering van Freddy Heineken door onder andere Willem Holleeder.

In de jaren negentig deden zich, naast opvallende moordzaken, ook verschillende grootschalige rellen voor, waaronder die tussen voetbalhooligans. Dit geweld zet zich in de jaren erna verder door. Ook werd met de legionella-uitbraak de relatie tussen ‘veiligheid’ en ‘gezondheid’ op de kaart gezet. De jaren negentig werden verder gekenmerkt door verschillende rampen die in ons collectief geheugen zijn geprint: de Bijlmer-vliegramp van 1992 en de overstromingen van 1993 en 1995. Vanaf halverwege de jaren tachtig nam de Nederlandse overheid op allerlei gebieden maatregelen om de veiligheid in het

land te verbeteren, zoals op het gebied van rampenbestrijding, preventie van veelvoorkomende criminaliteit en het voorkomen van brand en ongevallen. Waarschijnlijk mede door die brede waaier aan initiatieven ontstond de behoefte aan een meer structurele en integrale benadering van veiligheid. Een jaar na de Bijlmerramp verscheen de allereerste ‘Integrale Veiligheidsrapportage’ (Tweede Kamer der Staten-Generaal 1993), die begon met de veelzeggende woorden:

‘De burgers in ons land maken zich terecht zorgen over de onveiligheid. Deze gevoelens hebben betrekking op velerlei en veelsoortige oorzaken. Ongerustheid over stijgende criminaliteit gaat gepaard met bezorgdheid over andere risico’s die de veiligheid bedreigen: milieuongevallen, verkeersongelukken, verloedering van stadsdelen, brandgevaar, rampen enzovoort. Dit is een bonte staalkaart en inderdaad zijn de verschillende oorzaken van onveiligheid zeer divers. Zo hebben natuur- of technische rampen en risico’s een heel andere oorsprong dan criminaliteit of andere direct door mensen veroorzaakte overlast.’ (idem, p. 6)

Vanaf 2000 verandert het wereldtoneel als gevolg van internationaal terrorisme. De 9/11-aanslagen op het World Trade Centre en het Pentagon in 2001 in de Verenigde Staten vormden een keerpunt in de geschiedenis. In eigen land kenden we de aanslagen op Pim Fortuyn en op Theo van Gogh. Ook was er de aanslag op Koninginnedag 2009 waarbij Karst T. met een auto op het publiek in Apeldoorn inreed terwijl hij probeerde de bus met daarin de koninklijke familie te raken. In korte tijd kregen we te maken met andere crises, zoals de vuurwerkramp in Enschede, gevolgd door de cafébrand in Volendam.

De jaren tussen 2011-2020 kenden ook de nodige incidenten. Op 5 januari 2011 was er een meerdaagse brand in de haven en het industriegebied van Moerdijk. In 2014 was er de ramp met de MH17, waarbij veel Nederlandse slachtoffers te betreuren waren en internationale spanningen verder op scherp kwamen te staan. Naast de rechtszaak rondom deze ramp liepen er verschillende andere processen tegen kopstukken uit de georganiseerde misdaad, zoals de al eerdergenoemde Willem Holleeder en tegen de criminele organisatie van Ridouan T. met een groot aantal vergismoorden, aanslagen op centrale spelers als advocaten en familie van kroongetuigen.

Ook werd Nederland in korte tijd opgeschrikt door drie vermissingen van jonge vrouwen met dodelijke afloop (Spithoven 2018). In deze periode komen ook nieuwe risico’s als gevolg van de maatschappelijke digitalisering steeds meer aan het licht. Na een openbare oproep op sociale media voor een feest

kwamen in 2012 duizenden jongeren naar het Groningse dorp Haren, waar vervolgens grootschalige rellen, vernielingen en plunderingen ontstonden (Project X) en vonden er in 2017 op grote schaal ransomware-aanvallen plaats, waardoor het vrachtverkeer in de haven van Rotterdam stil kwam te liggen.

Door de jaren heen zien we dus steeds nieuwe incidenten en crises de kop opsteken, die steeds opnieuw aanleiding vormen om op een andere manier naar veiligheid en de beschermende rol van de overheid en andere partners te kijken: *te leren van wat fout is gegaan en dit in de toekomst te voorkomen*. Voor IVK'ers heeft dit principe van leren van onveilige situaties door te evalueren en meer preventief te denken een bijzondere betekenis. Het vormt een belangrijk deel van hun werk, of zij nu bij de overheid werkzaam zijn of in het bedrijfsleven. Zij borgen de veiligheid in en van de samenleving door met hun collega's in allerlei organisaties zo adequaat mogelijk in te spelen op nieuwe dreigingen, incidenten en crises én om deze in de toekomst te voorkomen.

Denk bijvoorbeeld aan hoe je zou reageren als je vanavond thuis zou komen van het boodschappen doen en je zou horen dat er bij de burens is ingebroken terwijl je weg was. Het is logisch dat je daarvan schrikt en je vervolgens een rondje door je eigen huis heen loopt om te kijken of er nog iets kan worden verbeterd aan de inbraakpreventie van jouw eigen woonomgeving. In de luchtvaart is dit idee van voorzorg op grote schaal toegepast. Je ziet dan ook dat het aantal vliegcrashes door de jaren heen echt veel kleiner is geworden. Hierin heeft het leren van incidenten en daarmee het verbeteren van technieken en procedures enorm geholpen. Maar ook gedrag van mensen en vooral een nieuwe cultuur die sterk gericht is op het voorkomen van incidenten hebben daaraan bijgedragen. Zo konden piloten en ander personeel in die *just culture* (rechtvaardige cultuur) bijvoorbeeld zogenaamde *near misses* – fouten – melden zonder dat dit gevolgen voor hen had, werden de procedures vervolgens aangepast om fouten te voorkomen en werd steeds meer verantwoordelijkheid bij de piloten zelf gelegd in plaats van bij managers die ver van de werkvloer afstaan.

Het werkveld van de IVK'er is kortom altijd in beweging: vandaag en morgen kunnen zich nieuwe dreigingen openbaren, en grote en kleine incidenten en crises kunnen zich voordoen – in organisaties, op een bouwplaats, in een stad, waar dan ook. Die vragen om een nieuwe, nog onbekende aanpak en dragen nieuwe lessen voor de toekomst in zich. De 'beschermende rol' is al lang niet meer voorbehouden aan de overheid. Als IVK'er kun je op tal van plekken je bijdrage leveren aan de bescherming van burgers in de omgevingen waarin zij wonen, werken of recreëren. En daarbij wordt ook steeds meer zelfstandigheid van mensen zelf verwacht.